

Nr 760

Av fröken **Stenberg** och herr **Strandberg**, *angående turismen i övre Norrland.*

(Lika lydande med motion nr 884 i Andra kammaren)

Det har blivit alltmer uppenbart att statsmakterna nu måste ta ett alldeles särskilt grepp om hur turismen skall utvecklas i övre Norrland. Visserligen har den i somras utsedda utredningen »Turistsakkunniga» inom jordbruksdepartementet ett särskilt uppdrag att bevaka turistfrågorna i norr. Men enligt rapporter från norra Sverige har denna grupp ännu inte varit i konstruktiva kontakter med berörda läns ansvariga organ, vilket tyvärr synes tala för »Turistsakkunnigas» små möjligheter att på önskvärt snabb tid få fram resultat. Det förefallet också som om »Turistsakkunniga» borde ha en mer allsidig sammansättning om man ser till det lokala intresset av att få vara med och utforma sin egen turistutveckling. Västerbottens län har t. ex. ingen representant i gruppen. Ej heller är landets eget turistorgan, Svenska turisttrafikförbundet, representerat i »Turistsakkunniga», vilket är så mycket mera anmärkningsvärt som den rationella turistplaneringen i detta organ har ett lämpligt sakkunnigorgan. När det gäller de olika världsdelarnas turistutvecklingsverksamhet — och den är på sina håll som bekant mycket dramatisk — får faktiskt de nationella turistorganisationerna — Svenska turisttrafikförbundets internationella motsvarigheter — spela den roll som givits dem. Det är i händerna på dessa organisationer som statsmakterna lägger ansvaret för de nationella turistplaneringarna, i samverkan givetvis med de nationella regeringarna och fackdepartementen. Det vore då också värdefullt om de erfarenheter man kunnat göra i utvecklingsländerna beträffande turistutvecklingsprogram kunde tillvaratas. Det synes oss därför nödvändigt att »Turistsakkunniga» kompletteras med representanter för de expertorgan som finns, i första hand då Svenska turisttrafikförbundet, som samordnare för ett utvecklingsprogram av turismen i norr. Representant för de regionala turist- och fackorganen, t. ex. i samverkan med Kommunförbundet, bör också knytas till utredningen. Turismen i norr är ju i huvudsak en primärkommunal angelägenhet, grundad till betydande del på statliga stödmedel. Var och en som sysslar med näringslivet och dess utvecklingsfrågor, och särskilt utvecklandet av nyetableringar, vet att det är de infrastrukturella investeringarna som är de mest kännbara. I högintensiva turist-

utvecklingsområden — alltså utländska sådana — räknar man med att infrastrukturella investeringsprogram tar ungefär $\frac{1}{3}$ av de totala investeringskostnaderna. Som jämförelse kan nämnas att programmen för logi och restauration kan uppskattas till hälften av kostnaderna. Det är tveklöst så att de infrastrukturella investeringsprogrammets höga kostnader — som ju näppeligen kan gå in i några driftkalkyler annat än på mycket hög, nationalekonomisk nivå — gör det nödvändigt med en överregional planering som först och främst tar hänsyn till vad som kan bli lönsamt och vad som måste sorteras bort. I längden lönar det sig att ta ekonomiska hänsyn. Det är ju bl. a. på grund av denna orsak som en utbyggnad av Vindelälven är under debatt. Vi känner väl till vad som försiggår i övre Norrland i fråga om planer för turistutbyggnad. Lands-ting, kommuner, länsstyrelser och turistorgan håller på att lägga fram synnerligen långsiktiga turistutredningar. Det är intet fel på utredningsambitionerna, men det måste nog i dagens läge tyvärr framhållas att varje regional turistutvecklingsplan som inte är förankrad i en centralt utformad plan för de tillgängliga resursernas utnyttjande och fördelning är bortfastad möda. Det har t. ex. i fråga om det s. k. Graddis-projektet i Norrbotten — det berör bl. a. Arjeplogs kommun — talats om ett turistiskt investeringsprogram på 80 miljoner kronor för hotell, flygplats, vägar etc. Graddis-projektet som är ett lokalt turistprojekt har knappast någon förankring i en medveten central planering för hur turistresurserna skall omhändertas i norr. Svenska turisttrafikförbundet torde vara helt oorienterat om detta projekt, vilket i så fall säger en hel del om projektets förankring. I övre Norrland — som till skillnad från det södra Norrlandsområdet har svåra problem med turismens kommunikationsfrågor — är man övertygad om att turismens möjligheter att hävda sig som arbetsintensiv näring är stora jämfört med de traditionella företagsamheterna som ju har svårt att få insteg i området. Förutsättningarna är alltså goda. Det rör sig om ett totalprogram av sådan storleksordning att man på lokalpolitiskt håll har svårt att helt överblicka det. De internationella turistprogrammen kan dock visa vägen. Dessa kan också låna ut de olika fundamentala principer som skall ligga till grund för en framgångsrik utveckling av internationell turism i norr. Tas inte vederbörlig hänsyn till dessa principer kan resultatet bli — vilket kan konstateras på en del håll — överutveckling, förstöring av turistområdenas miljöförutsättningar, trängsel, snabbt stigande priser eller en ogynnsam prisutveckling över huvud taget, bristande service och annat som bringar näringen ur kontroll.

Bland huvudprinciperna är — för en turistort t. ex. — att den skall göra maximalt bruk av områdets naturmiljö, av den lokala befolkningens vanor och sedvänjor m. m., *för att skapa en egen, unik karaktär* och därigenom undvika att bli en efterapning av andra omtyckta turistorter. Bara i denna enda huvudprincip ligger ett utomordentligt grannliga arbete på invente-

ringssidans i urvalet av lämpliga områden. Var någonstans i övre Norrlands inland och fjälltrakterna är det möjligt att se en sådan utveckling att den lokala befolkningens traditioner kan bevaras? Utflyttningstakten är ju sådan att stora områden avfolkas snabbt. Där folket flyttar försvinner också traditionerna. Det är mycket tveksamt om det går att utveckla turism i avfolkade områden. Därför är det också angeläget att turistinsatserna sker snabbt så att utflyttningen hejdas åtminstone i de områden där det är möjligt att utveckla turism.

En turistmiljö skall tillhandahålla attraktioner, sysselsättningar, förströelser, rekreationsformer så att semesterfiraren kan erhålla en fullständig semester på orten och att dessa egenskaper hos turistmiljön är så varierande och mångahanda att de kan erbjudas olika nationaliteter, åldrar, inkomster och smakriktningar. Redan detta program säger oss att turistutveckling i norr knappast kan ske i verklig mening annat än i koncentrat. Splittringen av turistresurserna — som är karakteristisk i Norrland i dag — är ingen väg till framgång. Resurskoncentrationer — om inte av andra skäl än transportekonomiska — är nödvändiga. Säsongernas längd ökar givetvis i och med att resurserna koncentreras och programmen av detta skäl mångfaldigas, varieras och differentieras. Myten om de korta säsongerna i Turistsverige grundar sig på att våra turistmiljöer är så enahanda programmerade att ingen vill använda sig av dem annat än i de s. k. toppsäsongerna, den tid då ledigheter sammanfaller med s. k. naturliga förutsättningar i positivt klimat etc. Ett differentierat turistprogram i en koncentrerad turistmiljö med betydande naturmiljöer till förfogande och med transportfrågorna ordnade skall inte behöva leda till annat än året-runt-turism.

En turistort skall också förmedla en atmosfär av gästfrihet till turisterna och försäkra sig om att de lämnar orten nöjda, att de tycker de har blivit väl underhållna hela tiden igenom och att de fått valuta för sina pengar. Detta fordrar ett mäktigt utbildningsprogram. Turistervice kommer ingalunda av sig självt. Ytterst få norrlänningar har fått utbildning i turistservice, och det är många i de nuvarande turistorterna som skulle få mer förståelse till turism om de erhöll sakliga informationer om vad saken gäller.

Prissättningen av turisttjänsterna på en turistort skall vara sådan att priserna är avpassade inte bara till vad kunderna kan tänkas kunna betala utan också till vad som tas ut i konkurrerande turistområden. Den långsiktiga utvecklingen skall vara så planerad att allteftersom turismen i området expanderar så skall nyinvesteringar tillföras så att området ständigt ökar i attraktion, dock utan att förlora i originalitet. Bakom turistutveckling ligger ingående analyser, bl. a. av marknadsförutsättningarna. Marknaden kan indelas i flera sektorer: den nationella hemmamarknaden, den internordiska marknaden och den internationella, kontinentala mark-

naden och USA-turismen. Varje sektor för sig bör analyseras, varje marknad för sig värderas i fråga om ekonomiska kapaciteter att utnyttja detta turistområde. Framtidsprognoser måste ställas och kunskap om den totala turistinvesteringsmarknaden måste erhållas. Eftersom under alla förhållanden övre Norrland inte kan få sin turistiska utveckling utan stöd från statsmakterna måste också staten genom snabba utredningar avgöra var någonstans turistutvecklingen har förutsättningar att äga rum. Inte bara ekonomiska och lönsamhetsskäl får styra detta urval. De sociala skälen måste också tas med i bilden dock utan att näringsens möjligheter att konkurrera äventyras.

I fråga om Sveriges möjligheter att hävda sig på turistområdet — internationellt — spelar friluftsmiljöerna i övre Norrland en särskild roll. Detta stora område bör därför ägnas speciell uppmärksamhet och särbehandlas. De jämtländska och västernorrländska områdena har så god kontakt med Mälarenregionen att turistutvecklingen här bör kunna bli försörjd även på mycket lång sikt. I dag har emellertid Norr- och Västerbotten kontakt med enbart den lokala marknaden i de egna länen och i någon mån Nordnorge och Nordfinland samt några veckor under sommaren med en växande skara vildmarksentusiaster. Denna stora region väntar på ett nytt grepp från statsmakterna. Det borde vara möjligt att skapa ett särskilt turistprogram för övre Norrland. Vi anser därför att till »Turistsakkunniga» bör representanter för Svenska turisttrafikförbundet och Kommunförbundet knytas. Även de berörda regionerna där utvecklingen är ifrågasatt bör givetvis vara representerade i gruppen.

Med stöd av vad ovan anförts hemställes,

att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte begära att

1. den nu sittande utredningen »Turistsakkunniga» kompletteras med representanter för Turisttrafikförbundet och Kommunförbundet, samt

2. att motionen överlämnas till »Turistsakkunniga» för beaktande.

Stockholm den 28 januari 1970

Gunvor Stenberg (m)

Bertil Strandberg (m)
